
**MTA Law Working Papers
2020/8.**

**Bolyongás a járvány
(büntetőjogi) fogalma körül**

Hollán Miklós

Hollán Miklós *

Bolyongás a járvány (büntetőjogi) fogalma körül **

A tanulmány áttekinti, hogy a különböző egészségügyi jogszabályok alapján mikor áll fenn járvány, szükséges-e annak hatósági megállapítása, illetve mi a kihatása erre a járványveszélynek, az Egészségügyi Világszervezet határozatainak, illetve a veszélyhelyzet (különleges jogrend) kihirdetésének. Ezt követően pedig azt elemzi, hogy a büntetőjogon kívüli jogszabályok járványra vonatkozó különböző rendelkezései miképpen hatnak ki a járványüggyel kapcsolatos büntető tényállások (járványügyi szabályszegés vétségnek és a járványügyi védekezés akadályozása büntettének) alkalmazására. A szerző konklúziója szerint jelenleg a járvány fogalmának bizonytalanságaira figyelemmel – sem a laikusok, sem a büntetőjogot hivatásszerűen alkalmazók számára – nem látható előre a szükséges biztonsággal az, hogy bizonyos emberi magatartások (pl. a karantén elhagyása) bűncselekménynek vagy „csak” szabálysértésnek minősül. Erre is figyelemmel akár a közeljövőben is szükséges a járványügyi szabályszegés vétségére és a járványügyi védekezés akadályozásának büntettére vonatkozó büntető rendelkezések módosítása, a járvány fogalmának büntetőjogi definiálása.

1. A JÁRVÁNYÜGYI BŰNCSELEKMÉNYEK

A járványok ellen bevezetett hatósági intézkedések betartását minden magyar büntető kódex a büntetőjogi szankciók erejével is biztosította.

1.1. RÖVID TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

Az első magyar büntető kódex (az 1878. évi V. törvény) a közegészség elleni büntettek és vétségek között (XXI. fejezetében) hat hónapig terjedhető fogházzal rendelte büntetni azt, aki ragályos betegség idején, a továbbterjedésnek megakadályozása végett elrendelt zár-, vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegte.¹ Ezen tényállás alapján kizárólag „az emberre veszélyes ragályos betegség idején történt szabályszegés” képezett vétséget, „a ragály kitörése előtt, tán épp annak megelőzését célzó szabályok megszegése legfeljebb kihágás” volt.² Azt

---

* PhD, tudományos főmunkatárs, TK JTI, egyetemi docens, NKE RTK

** Lezárva 2020. április 3. napján.

¹ 1878. évi Btk. 316. §.

² Angyal Pál: *A testi sértés és a közegészség elleni büntettek és vétségek*. „A magyar büntetőjog kézikönyve 3. kötet” Athenaeum, Budapest, 1928. 99. o.

viszont még Angyal Pál – egyébként a különös rész minden lehetséges részletére kiterjedő – kézikönyve sem határozta meg közelebbről, hogy a ragályos betegség idején elkövetés milyen alapon állapítható meg.

Az 1961 évi Btk. a „járványszabályok megszegése” elnevezésű bűncselekményt tartalmazta „a közbiztonság és a közrend elleni bűntettek” között (azaz XII. fejezetében), ahol más közegészség elleni bűncselekmények is szabályozást nyertek. A bűncselekményi tényállás az emberre veszélyes fertőző betegségek vonatkozásában³ két változatot is tartalmazott.

Az egyiket az követte el, aki „zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség behurcolásának vagy továbbterjedésének megakadályozása végett elrendelt zárlat, járványügyi felügyelet vagy ellenőrzés szabályait megszegi vagy kijátssza”.⁴ Ez a változatot tehát zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség kapcsán lehetett megvalósítani, ezek körét a keretkitöltő jogszabályok rendezték. Ez a változat akkor is elkövethető volt, amikor nem volt járvány.⁵

A másik változat szerint enyhébben (hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel) volt büntetendő volt, aki „járvány idején a járvány továbbterjedésének megakadályozása végett elrendelt elkülönítés, járványügyi felügyelet vagy ellenőrzés szabályait megszegi vagy kijátssza”.⁶ Az akkoriban legszélesebb körben használt kommentár utalt arra, hogy járvány idején elkövetés hiányában szabálysértés valósult meg,⁷ de a járvány fogalmát ez sem határozta meg.

Az 1978. évi IV. törvény (1978. évi Btk.) „járványügyi szabályszegés” elnevezéssel a „közegészség elleni bűncselekmények” (XVI. fejezet IV cím) között szabályozott egy a korábbihoz igen hasonló bűncselekményt.

Ennek első változata a zárlati kötelezettség alá tartozó betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása érdekében tett egészségügyi igazgatási intézkedések

---

³ Ez a tényállás és a későbbi büntető rendelkezések állat- és növényegészségügyi vonatkozású normákat is tartalmaztak, amelyeket azonban tanulmányunkban nem tárgyalunk.

⁴ 1961. évi Btk. 199. § (1) bek.

⁵ Pintér Jenő „190-206. §” In: *A büntető törvénykönyv kommentárja* (szerk.: Halász Sándor). KJK, Budapest, 1968. 889. és 891. o.

⁶ 1961. évi Btk. 199. § (2) bek.

⁷ Pintér Jenő i.m. 891-892. o. A kommentár szerint ugyan ilyen esetben szabálysértés „nem” valósul meg, a következő mondatból azonban nyilvánvaló, hogy ez csak sajtóhiba.

megszegését nyilvánította vétségé. A zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegségek körét akkoriban is a keretkitöltő jogszabályok rendezték.⁸

A másik változat járvány idején volt elkövethető, az ahhoz tartozó indokolás szerint ez a „tényállás[...] olyan helyzetre vonatkozik, amikor már járványsújtotta területen teszi meg az egészségügyi hatóság a szükséges elkülönítési, felügyeleti és ellenőrzési intézkedéseket, és az elkövető ezek megszegésével akadályozza a fennálló járvány leküzdését. Ezek az intézkedések annak a veszélynek az elkerülését célozzák, hogy a járvány időben elhúzódjék, a megbetegedések kimenetele súlyosabb legyen, gyógyult személyek visszaessenek a betegségbe stb.”⁹ Az akkoriban legszélesebb körben használt kommentár már arra sem utalt, hogy járvány idején történő elkövetés hiányában szabálysértés valósult meg,¹⁰ bár egyébként tételes jogilag ez volt a helyzet.¹¹

Az 1978. évi Btk. a két változat büntetési tételét egységesen egy évig terjedő szabadságvesztésben határozta meg. Ennek oka nem feltétlenül a járvány idején elkövetett cselekmény veszélyességének átértékelése volt, hanem az, hogy a kódex legenyhébb büntetési tétele az egy évig terjedő szabadságvesztés volt.

1.2. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA

A hatályos Btk. (2012. évi C. törvény) XXXIV. fejezetében „a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények” között szabályozza a járványügyi szabályszegés vétségét. A bűncselekmény a jogalkotó megítélés szerint tehát elsődlegesen a közigazgatás járványügyi intézkedéseinek betartását kényszeríti ki, másodlagosan azonban a (köz)egészséget is védi. Még akkor is, ha nem a Btk. XVII. „egészséget veszélyeztető bűncselekmények” című fejezetében helyezkedik el.

Az emberre veszélyes fertőző betegségek vonatkozásában a bűncselekményt az követi el, aki olyan „járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés” szabályait szegi meg, amelyet „zárlati kötelezettség alá” eső „fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása” végett rendeltek el. Ugyanígy büntetendő, aki bármilyen (más) fertőző betegség vonatkozásában ugyanezen járványügyi intézkedések szabályait „járvány idején”

---

⁸ Moldoványi György: „XVI. fejezet” In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata* (szerk.: László Jenő). KJK, Budapest, 1986. 802. o.

⁹ Az 1978. évi Btk. 284. §-ához fűzött indokolás.

¹⁰ Moldoványi György i.m. 804. o.

¹¹ 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet 67. § (1) bek.

szegi meg.¹² A Btk. szabályozásának érdemi újdonsága, hogy a jogalkotó az elkövetési magatartások felsorolását összhangba hozta az Eütv. terminológiájával, illetve szabadságvesztés helyett a bűncselekmény büntetési tétele „csak” elzárás.

A szabálysértési törvény alapján fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása szabálysértését követi el, aki „a védőoltásra, a fertőző betegségekre, a fertőző betegekre vagy a fertőzésre gyanús személyekre [...], továbbá a járványügyi megfigyelésre vagy ellenőrzésre [...] vonatkozó egészségügyi jogszabályt, vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést” megszegi.¹³

A 2020. évi XII. (ún. felhatalmazási) törvény egy új büntető rendelkezéssel egészítette ki a büntető törvénykönyvet (2012. évi C. törvény, Btk.), amelynek elnevezése „járványügyi védekezés akadályozása”. Ez alapján (többek között) az büntetendő, aki olyan „járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés végrehajtását” akadályozza, amelyet „zárlati kötelezettség alá” eső „fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása” végett rendeltek el. Ugyanígy büntetendő, aki ugyanezt bármilyen fertőző betegség vonatkozásában, de „járvány idején” teszi.¹⁴

A járványügyi szabályszegés és a járványügyi védekezés akadályozása ún. kerettényállás, amikor a büntető rendelkezés a felelősség feltételeit más jogág szabályaira utalással határozza meg.¹⁵ A járványügyi szabályszegés ezen belül ún. tiszta kerettényállás iskolapéldája, az ugyanis a más jogági szabályokra való utalásokhoz képest önálló büntetőjogi többletelemet nem tartalmaz.¹⁶ A járványügyi védekezés akadályozása viszont nem tiszta kerettényállás, mivel az abban szereplő járványügyi intézkedések fogalmát az egészségügyi jogszabályok alapján kell értelmezni, de az akadályozását már nem.

A járványügyi szabályszegés vétsége és a járványügyi védekezés akadályozásának büntette is csak akkor valósul meg, ha arra zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség miatt elrendelt intézkedés tekintetében vagy járvány idején kerül sor. A büntető tényállás szerkezetéből adódóan a „járvány idején” való elkövetés megállapítása, különösen azoknál a fertőző betegségeknél lényeges, amelyek nem tartoznak zárlati kötelezettség alá. Aki ugyanis

---

¹² Btk. 361. §.

¹³ 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 239. § (1) bek. a) pont.

¹⁴ Btk. 322/A. §. Hatályos 2020. március 31. napjától.

¹⁵ A kerettényállás fogalmáról áttekintően lásd „A büntetőjogi kerettényállások” In: *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből* (szerk. Ruzsonyi Péter). NKE-RTK, Budapest, 2014. 185-197. o.

¹⁶ Lásd pl. Nagy Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-ORAC, Budapest, 2008. 68 o.

ilyen betegség vonatkozásában nem járvány idején szegi meg a járványügyi elkülönítés, megfigyelés stb. szabályait, csak szabálysértés miatt tartozik felelősséggel.

A következőkben az értelmezést igénylő kérdéseket a járványügyi szabályszegés kapcsán tárgyalom, de azok megfelelően irányadók a járványügyi védekezés elmulasztásának tényállására is.

2. A JÁRVÁNY FOGALMA

A járvány fogalmának megállapítása során a büntetőjoggal vagy annak tudományával hivatásszerűen foglalkozók nem várt nehézségekkel szembesülnek.

2.1. A SZAVAK KÖZNAPI JELENTÉSE

A büntető törvényt főszabály szerint a szavak köznapi jelentése alapján kell értelmezni.¹⁷ A joggyakorlat ennek kapcsán gyakorta a Magyar Értelmező Kéziszótárt hívja segítségül,¹⁸ amelynek alapján „járvány: [vala]mely területen fertőző betegség tömeges előfordulása, elterjedése, ill. az így előforduló betegség”.¹⁹

Ennek alapján felvethető, hogy addig nincs szó járványról, amíg hazánkban nem következnek be a tömeges megbetegedések. Márpedig a sajtóhírek szerint az új koronavírus (a tanulmány lezárása idején) Magyarországon még nem okozott tömeges megbetegedést.²⁰ Érdeemes megemlíteni azt is, hogy a sajtó által megkérdezett szakemberek szerint a már jelenleg is megállapítható csoportos és a még be nem következett tömeges megbetegedések között csak árnyalatnyi különbség van.²¹

---

¹⁷ Vö. pl. Hollán Miklós: „A büntető törvény értelmezése (és annak egységesítése)...” In: *Büntetőjog I. Általános rész. Alapismeretek a közigazgatási szakemberképzés számára* (szerk: Kis Norbert). Dialog-Campus, Budapest-Pécs, 2013. 55. o.

¹⁸ Vö. pl. Fővárosi Ítéltábla 4. Bkf. 10.720/2012., EBD 2013. B1.

¹⁹ Vö. <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/szotar.php?szo=J%C3%81RV%C3%81NY&offset=5&kezdobetu=J> (Letöltés: 2020. április 3. napján)

²⁰ Vö. pl.

https://mandiner.hu/cikk/20200403_operativ_torz_a_korhazak_felkeszultek_a_tomeges_megbetegedese_k_idoszakara (Letöltés: 2020. április 3. napján).

²¹ Vö. https://hvg.hu/itthon/20200326_tomeges_csoportos_megbetegedes_koronavirus_jarvany (Letöltés: 2020. április 3. napján)

2.2. AZ ORVOSI SZAKMAI SZABÁLYOK

A szavak köznyelvi jelentése azonban a büntetőjogban sem kizárólagos. Így számos esetben „az anyagi jogszabály alkalmazásához (a védelem tárgyának megállapításához) nem kerülhetők meg a valamely sajátos szakterületre tartozó tudományos értelmezést igénylő fogalmak sem”.²² Elképzelhető tehát olyan jogalkalmazói álláspont, hogy amennyiben a járvány fennállása vitás, akkor az erről szóló döntésnél az orvosi tankönyvek járvány fogalmait kell alapul venni. Ezek tartalmának részletesebb elemzéséről jogásként nemcsak kompetencia hiányában tekintünk el, hanem azért is – mivel a következő alcímből²³ láthatóan – ezek az egészségügyi jogszabályokhoz képest csak alárendelt jelentőségűek lehetnek.

2.3. AZ EGÉSZSÉGÜGYI JOGSZABÁLYOK ÉS AZOK BÜNTETŐJOGI RELEVANCIÁJA

2.3.1. Az egészségügyi jogszabályok

A járványügyi szabályszegés és a járványügyi védekezés tényállásában szereplő járványügyi intézkedések fogalmát az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (járványügyről szóló 6. Címe), illetve a 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet) és annak melléklete tölti ki. Ezek a jogszabályok rendelkezései a járvány fogalma tekintetében sem hagyhatók figyelmen kívül.

2.3.1.1. Az Eütv.

Az egészségügyről szóló törvény szerint „járványveszély vagy járvány (a továbbiakban együtt: járvány) fennállását [...] az egészségügyi államigazgatási szerv állapítja meg”.²⁴

Ezen rendelkezés azonban nem határozza meg, hogy mi a járvány, melyek annak megállapításának feltételei. Azok alapján azonban a járvány nem azonos a tömeges megbetegedéssel, hanem az előbbit az egészségügyi államigazgatási szerv állapítja meg.

Ezt az értelmezést erősíti meg részben a 2020. évi XII. törvény indokolása, amely szerint „a járványügyi védekezés akadályozásának új tényállása büntetni rendeli a járvány jogilag és hatóságilag is kimondott veszélye esetén beinduló intézkedések végrehajtásának aktív akadályozását”.²⁵

---

²² 689/B/2003. AB határozat, Indokolás III.3.4. pont.

²³ Vö. 2.3. pont.

²⁴ Eütv. 74. § (1) bek.

²⁵ A 2020. évi XII. törvény végső előterjesztői indokolása a javaslat 10. §-ához, 2. pont.

2.3.1.2. A NM rendelet

Az NM rendelet kifejezetten definiálja a járvány fogalmát. Ennek alapján „járvány: egy adott fertőző betegségnek a vártnál szignifikánsan gyakoribb vagy egy meghatározott küszöbszintet meghaladó előfordulása egy adott területen, illetve közösségben, egy meghatározott időtartam alatt, vagy legalább két egymással összefüggő eset, amely összefüggés járványügyi bizonyítékkal alátámasztható”.²⁶

2.3.2. Az egészségügyi jogszabályok és a büntetőjog

Kerettényállások esetén – legalábbis azok utalást tartalmazó elemeinél – az eljáró bíróságoknak a keretet kitöltő szaktörvény alapján kell állást foglalnia a büntető törvény értelmezéséről.²⁷ Ha ugyanis a szakterület fogalmainak „[...] normaszzerű megfogalmazásai a jogrendszerben megjelennek, a tényállási elemek megállapításakor ezeket a jogalkalmazó [a büntetőjog alkalmazásakor] köteles figyelembe venni”.²⁸

Gellér Balázs József kifejezetten az NM rendelet alapján értelmezi a büntető tényállásban szereplő járvány fogalmát.²⁹ Ambrus István pedig szintén erre a rendelkezésre hivatkozva állapítja meg, hogy az új koronavírus fertőzés erre figyelemmel hazánkba is „begyűrűzött”, így járvánnyá „nyilvánítható”³⁰.

Kérdéses azonban, hogy a járvány az NM rendeletben foglalt fogalma önmagában alkalmas-e a járvány büntető jogalkalmazói megállapítására vagy az csak „útmutatóul” szolgál az egészségügyi államigazgatási szervnek, hogy valamely fertőző betegség tekintetben az Eütv. alapján a járványt megállapítsa.

Ebben a vonatkozásban elsősorban az a kérdés merül fel, hogy a nyomozó hatóság, ügyészség vagy büntető bíróság alkalmazhatja-e közvetlenül az NM rendelet járvány fogalmát. Így különösen az, hogy megállapíthat-e (pl. „legalább két egymással összefüggő eset” fennállása alapján) büntetőjogi felelősséget abban az esetben is, ha az elkövetés időpontjában az egészségügyi államigazgatási szerv még járványt nem állapított meg, de a fertőzés terjedése az NM rendelet fogalmi elemeinek megfelel. Ebben a vonatkozásban számomra inkább a nemleges válasz tűnik helyesnek, figyelemmel arra, hogy az NM rendelet alsóbb szintű

---

²⁶ NM rendelet 3/A. § 9. pont

²⁷ Kúria Bfv. III. 707/2012. – BH 2013. 147.

²⁸ 689/B/2003. AB határozat, Indokolás III.3.4. pont.

²⁹ Gellér Balázs: „XXXIV. fejezet – A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények” In: *Új Btk. kommentár* (főszerk: Polt Péter). 6. kötet. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 201. o.

³⁰ Ambrus István: A koronavírus-járvány és a büntetőjog. *MTA Law Working Papers*, 2020/5. (<https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/a-koronavirus-jarvany-es-a-buntetojog>) 2. o. 1. lábjegyzet.

jogszabály, és annak kibocsátására az Eütv. egyes járványügyi rendelkezéseinek „felhatalmazása alapján” került sor.

A fordított eset megítélése álláspontom szerint nem ennyire nehéz. Ha az egészségügyi államigazgatási szerv a járvány fennállását megállapítja, attól a büntető jogalkalmazásban már nem lehet eltérni. Analógia alapján alkalmazható azon okfejtés, hogy pl. államtitoksértés esetén „a büntetőeljárás során [...] nincs mód felülbírálni, hogy a megelőző eljárásban államtitoknak nyilvánított adat ekkénti meghatározása törvényes eljárás eredményeként, helytálló anyagi jogi szabályok alapján történt-e”.³¹ Ezt támasztja alá a jogtárgyharmonikus értelmezés is, amely szerint a büntető tényállás elsődlegesen a közigazgatás járványügyi intézkedéseinek betartását kényszeríti ki.

2.4. A JÁRVÁNY BÜNTETŐJOGI DEFINÍCIÓJÁNAK HIÁNYA

A járvány fogalmát a büntető tényállásokhoz tartozó értelmező rendelkezés nem határozza meg. Ha lenne a járváynak önálló büntetőjogi fogalma, akkor a Btk. alkalmazásában természetesen az lenne az irányadó.³²

Akkor is a büntetőjogi fogalom lenne irányadó, ha a büntető tényállás vagy ahhoz kapcsolódó értelmező rendelkezés – más bűncselekményeknél³³ is alkalmazott módon – a járványt más törvényre vagy rendeletre hivatkozással határozná meg. Egy ilyen rendelkezés egyben választ adna arra is, hogy a büntetőjogban a járvány az Eütv. szerinti államigazgatási szerv általi megállapítása vagy közvetlenül az NM rendelet járvány fogalma az irányadó.

3. A JÁRVÁNY VESZÉLYE

A járvánnyal nyilvánvalóan nem azonos jelentésű kifejezés a járványveszély. Az egészségügyről szóló törvény azonban a járványveszélyt is kifejezetten a járvány fogalma alá vonja, legalábbis az Eütv. 74. § (1) bekezdése és azt követő rendelkezések vonatkozásában.³⁴ Így pl. az bizonyos, hogy járvány veszélye esetén is „korlátozható vagy megtiltható” pl. „minden olyan intézmény működése, illetve rendezvény és tevékenység, amely a járvány

---

³¹ Fővárosi Ítéltábla Bf. 31/2006., BH 2007. 397. Ehhez a problematikához eltérő következtetésre jutva Bócz Endre: „Az államtitok fogalmáról és az államtitoksértésről” *Magyar Jog*, 2000/5., 257-265. o.

³² Kúria Bfv. III. 707/2012. – BH 2013. 147.

³³ Pl. Btk. 184/D. § (1) bek., 243. § (4) bek. stb.

³⁴ Eütv. 74. § (1) bek.

terjedését elősegítheti”, „az egyes területek közötti személyforgalom, élőállat- vagy áruszállítás”, illetve „egyek területek lakosainak más területek lakosaival való érintkezése” is.³⁵

Ebből a rendelkezésből azonban még nem következik, hogy a járványveszély (megállapítása) esetén a büntető tényállás tekintetében is járványról van szó. Az Eütv. ugyanis csak a 74. §-ában szereplő vagy azt követő rendelkezései vonatkozásában vonja – továbbiakban kifejezés használatával – a járványveszélyt a járvány fogalma alá. Így tehát a járvány veszélye az Eü. tv. további rendelkezései vonatkozásában nem minősül járványnak, így a büntető tényállás tekintetében sem.

Más lenne a fenti kérdésre a válasz, ha a szaktörvény egészére kiterjedő értelmező rendelkezésben a járványveszélyt is járványként nevesítené, akkor ugyanis ez az értelmezés irányadó lenne azokra a büntetőjogi kerettényállásokra is, amelyek az utóbbi fogalmat használják.³⁶

Teljesen elbizonytalanító ebben a vonatkozásban a 2020. évi XII. törvény indokolása, amely szerint „a járványügyi védekezés akadályozásának új tényállása büntetni rendeli a járvány jogilag és hatóságilag is kimondott veszélye esetén beinduló intézkedések végrehajtásának aktív akadályozását”.³⁷ Ebből ugyanis az derül ki, hogy ez a büntető rendelkezés a „járvány jogilag és hatóságilag is kimondott veszélye” esetén is alkalmazható.

Láthatóan a fenti kérdés eldöntése hatályos jogunkban igen bizonytalan, így a jövőre nézve (*de lege ferenda*) a legjobb megoldás az lenne, ha (a biztonság kedvéért) maga büntető jogszabály tisztázná, hogy a büntető tényállás alkalmazásában a járványveszély nem minősül járványnak.

---

³⁵ Eütv. 74. § (2) bek. a)-c) pont.

³⁶ A tényállás és a keretkitöltő norma kapcsolatának dogmatikai variációira lásd Hollán Miklós: „A kerettényállásokkal kapcsolatos hazai joggyakorlat elemzése – a keretkitöltő jogszabályok jogértelmezési funkciója” *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2018/1, 34– 67. (https://folyoiratok.uni-nke.hu/document/nkeszolgaltato-uni-nke-hu/WEB-PPB_2018_1_02_Hollan.pdf).

³⁷ A 2020. évi XII. törvény végső előterjesztői indokolása a javaslat 10. §-ához, 2. pont.

4. A NEMZETKÖZI HORDEREJŰ JÁRVÁNYÜGYI SZÜKSÉGHELYZETET

Amint az ismeretes, „2020. január 30-án az Egészségügyi Világszervezet (WHO) nemzetközi horderejű járványügyi szükséghelyzetet kihirdetett ki az új koronavírus járvány miatt”.³⁸

Az Eütv. járványügyi intézkedésekre is vonatkozó rendelkezései „alkalmazásában a [...] miniszteri rendeletben meghatározott fertőző betegséggel azonos tekintet alá esik az Egészségügyi Világszervezet 2009. évi XCI. törvénnyel kihirdetett Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai (a továbbiakban: NER) rendelkezéseire tekintettel nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet előidézésére képes, korábban ismeretlen vagy szokatlanul súlyos formában, illetve a megszokottnál lényegesen nagyobb gyakorisággal, járványosan előforduló betegség vagy állapot is”.³⁹

A fentiek szerint az új koronavírus nemcsak nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet előidézésére képes, hanem azt elő is idéző fertőző betegség. Annak vonatkozásában az is megállapítható, hogy „korábban ismeretlen vagy szokatlanul súlyos formában, illetve a megszokottnál lényegesen nagyobb gyakorisággal, járványosan fordul elő”. Ebből az Eütv. vonatkozásában egyrészt az következik, hogy az ilyen fertőző betegség a járványra vonatkozó tételesen felsorolt egészségügyi rendelkezések alkalmazásában is a miniszteri rendeletben szabályozott fertőző betegségekkel „azonos tekintet alá esik”.

Az ilyen fertőző betegség egyben az NM rendelet alapján járványnak is minősül, már csak azért is, hiszen eleve csak akkor esik más fertőző betegséggel azonos tekintet alá, ha „járványosan” fordul elő. Az azonban még ekkor is felvethető, hogy a járvány fogalmát hazánk vonatkozásában ilyenkor is külön meg kell állapítani, hiszen ezt jelentené az Eütv. 74. § (1) bekezdésének⁴⁰ megfelelő alkalmazása, amit az Eütv. 56. § (5) bekezdése lényegében előír.

Az viszont bizonyos, hogy az Eütv. 56. § (5) bekezdése csak a járványra vonatkozó az Eütv.-ben foglalt tételesen felsorolt rendelkezések alkalmazási körét terjeszti ki „a nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet” előidézésére képes fertőző betegségre. Annak alapján azonban az ilyen fertőző betegség, ha járványosan fordul is elő, nem

---

³⁸ Vö. https://www.antsz.hu/felso_menu/temaink/jarvany/uj_koronavirus/uj_koronavirus_0131.html
(Letöltés: 2020. április 3. napján)

³⁹ Eütv. 56. (5) bek.

⁴⁰ Vö. 2.3.1.1. cím.

minősül az Eütv. rendszerében sem járványnak. Akkor minősülne annak, ha az Eütv. 56. § (5) bekezdése kifejezetten ezt mondaná ki.

Erre figyelemmel viszont az Eütv. 56. § (5) bekezdése nem bővíti ki a büntetőjog járvány fogalmát sem, azaz nem hat ki a járványügyi szabályszegés és a járványügyi védekezés büntető tényállásainak megvalósulására és alkalmazására. Azt ugyanis korábban a Kúria elvi élel állapította meg, hogy amennyiben egy „szaktörvényben van olyan rendelkezés, amely bizonyos a büntetőjogban használt fogalomra vonatkozó rendelkezések alkalmazását írja elő egy másik kategóriára, akkor ennek az utalásnak a hatóköre nem terjed ki azokra a büntetőjogi tényállásokra, amelyek csak az első fogalmat használják”.⁴¹

5. JÁRVÁNY VESZÉLYHELYZET IDEJÉN

A 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet alapján „a Kormány az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet” hirdetett ki.⁴²

Ennek alapján felmerülhet, hogy ebben a jogszabályban történt a járvány megállapítása. A kormányrendelet erre vonatkozó részt nem tartalmaz, de annak szövegéből akár erre (is) lehet következtetni. A „humánjárvány következményeinek elhárítása” ugyanis inkább utal a járvány bekövetkezésére, mint annak pusztá veszélyére. Ennek elfogadása esetén már csak a járvány megállapításának a kezdődátuma lehet vitás. Mivel ennek vonatkozásában a rendelet külön időpontot nem jelöl meg, azt a jogszabály hatályba lépésének időpontjával (2020. március 11. napján 15 óra) kellene azonosítani.

Ezt az értelmezés azonban szerintem több okból is megkérdőjelezhető. Az Alaptörvény szerint a Kormány „a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe”.⁴³ A járvány megállapítása viszont éppen olyan feladat, amelyet jogszabály kifejezetten az egészségügyi államigazgatási szerv hatáskörébe utal.⁴⁴

---

⁴¹ A Kúria szerint a „az ideiglenes védelem alatt álló ingatlanokra a műemlékekre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni”, ez azonban „nem jelenti azt, hogy az ideiglenes védelem alatt álló ingatlan műemlék lenne” (Bfv. III. 707/2012. – BH 2013.147.).

⁴² 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet 1. §.

⁴³ Alaptörvény 15. cikk (1) bek.

⁴⁴ Vö. 2.3.1.1. cím.

Az is igaz, hogy „a Kormány a veszélyhelyzetben rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat”.⁴⁵ Erre azonban csak „veszélyhelyzetben” van lehetősége, márpedig a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet hirdette ki a veszélyhelyzetet, azzal, hogy „a veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről külön kormányrendeletek rendelkeznek”.⁴⁶

Márpedig a veszélyhelyzetben alkotott kormányrendeletek már az „az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről” szólnak.⁴⁷ Márpedig a „humánjárvány megelőzése” kifejezés már sokkal inkább olyan kormányzati álláspontra enged következtetni, hogy a humánjárvány még nem következett be és reméljük, hogy nem is következik be. Ha pedig majd bekövetkezik, akkor a kormányrendeletekben foglalt intézkedések, majd a következmények elhárításához is hozzásegíthetnek.

Az utóbbi megközelítést tükrözi a 2020. évi XII. törvény első érdemi rendelkezése, amely azt tartalmazza, hogy a törvény a „40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet [...] szerinti, az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel (a továbbiakban: veszélyhelyzet) összefüggő sajátos szabályokat állapítja meg”.⁴⁸ Ehhez képest már nem ennyire egyértelmű a jogszabály preambuluma: A felhatalmazási törvényt „az Országgyűlés annak érdekében” alkotta meg, hogy „a Kormány a COVID-19 fertőzés okozta tömeges megbetegedést okozó, 2020. évben *bekövetkezett humánjárvány* megelőzésére, illetve következményeinek elhárítására valamennyi szükséges rendkívüli intézkedést megtehesse”.⁴⁹

A későbbi jogalkotás fejleményei tehát sok tekintetben (de nem egyértelműen) arra utalnak, hogy a jogalkotó „visszalépett” a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet azon megfogalmazásától, amely a humánjárvány közvetett megállapításaként is értelmezhető.

---

⁴⁵ Alaptörvény 53. cikk (2)

⁴⁶ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet 3. § (1) bek.

⁴⁷ Így pl. 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet stb.

⁴⁸ 2020. évi XII. törvény 1. §.

⁴⁹ 2020. évi XII. törvény preambuluma. Kiemelés tőlem – H. M.

6. A JÁRVÁNY „IDEJÉN” ELKÖVETÉS

A járványügyi szabályszegést (többek között) az valósítja meg, aki „járvány idején” szegi meg az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait. Ugyanez a megfogalmazás szerepel a járványügyi védekezés elmulasztásának tényállásában is.

A büntető tényállások szövege alapján egyértelmű, hogy azok elkövetési magatartásait (pl. a járványügyi elkülönítés szabályainak megszegését) kell a járvány idején megvalósítani. Ezzel szemben vitatott lehet, hogy a járványügyi elkülönítés elrendelésének is a járvány idejére kell-e esnie.

A nyelvtani értelmezés alapján az utóbbi kérdésre tagadó választ kell adni. Ha ugyanis a jogalkotó azt kívánta volna, hogy a járványügyi intézkedést is a járvány idején rendeljék el akkor pl. a járványügyi szabályszegés törvényi tényállását (a határozott névelő kihagyásával) úgy fogalmazza meg, hogy „a járvány idején elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályait megszegi”.

Az 1978. évi Btk. indokolása viszont úgy fogalmaz, hogy a „[...] tényállás[...] olyan helyzetre vonatkozik, amikor már járványsújtotta területen teszi meg az egészségügyi hatóság a szükséges elkülönítési, felügyeleti és ellenőrzési intézkedéseket, és az elkövető ezek megszegésével akadályozza a fennálló járvány leküzdését”. Ez az indokolás a Btk. tekintetében is irányadónak tartható, mivel az a korábbi szabályozást lényegében változtatás nélkül vette át,⁵⁰ azzal ellenkező megállapítást pedig indokolása sem tartalmaz.

A jogtárgy-harmonikus értelmezés alapján viszont álláspontom szerint nem indokolt a tényállás alkalmazási körének a miniszteri indokolás alapján való szűkítő értelmezése. A közegészségre ugyanis lényegében azonos veszélyt jelent, ha a járvány harmadik napján egy olyan fertőző beteg szegi meg a járványügyi elkülönítés szabályait, akinek vonatkozásában az intézkedést öt napja rendelték el, mint amikor ezt egy olyan fertőző beteg teszi, akit két napja voltak ilyen járványügyi intézkedés alá.

7. A JÁRVÁNY, MINT ELKÖVETÉSI HELY

A büntetőjog tudománya által a tényállási elemek tipizálására⁵¹ használt kategóriák alapján a járvány „idején” elkövetés első megközelítésben az elkövetési idejét jelenti.

---

⁵⁰ Vö. 1.1 és 1.2. cím.

⁵¹ A tényállási elem és a tényállási elem típus közötti különbségről lásd Hollán Miklós „Alapfogalmak, A bűncselekmény fogalma és súly szerinti fokozatai, A cselekmény, A tényállásszerűség” In: *Büntetőjog I. Általános rész. Alapismeretek a közigazgatási szakemberképzés számára*. Dialog-Campus, Budapest-Pécs, 2013. 111. o.

Az elkövetési hely és az elkövetési idő meghatározása azonban a törvényszöveg szintjén egymással sokszor átfedésben van. Így Tokaji Géza találóan állapította meg, hogy „a »közveszély színhelye« nemcsak az elkövetés idejét, hanem annak idejét is jelenti”.⁵²

A járvány „idején” elkövetés tekintetében is lehet olyan érveket találni, amelyek alapján a járvány ideje részben elkövetési helyet is jelent.

- Elsődlegesen ilyen az 1978. évi Btk. már többször idézett és a hatályos tényállásra is irányadó indokolása, amely alapján a „[...] tényállás[...] olyan helyzetre vonatkozik, amikor már járványsújtotta területen teszi meg az egészségügyi hatóság a szükséges elkülönítési, felügyeleti és ellenőrzési intézkedéseket, és az elkövető ezek megszegésével akadályozza a fennálló járvány leküzdését”.⁵³
- Ehhez hasonló lehet a járvány hatósági megállapítása az Eütv. szerint,⁵⁴ amelynek vonatkozásában nincs akadálya annak, hogy az területileg (pl. megyére) konkretizált legyen.
- A NM rendelet járvány fogalma⁵⁵ pedig szintén tartalmaz területi vonatkozást, amennyiben a „vártnál szignifikánsan gyakoribb vagy egy meghatározott küszöbszintet meghaladó” előfordulásra „adott területen, illetve közösségben” vagyunk figyelemmel.

Ebből következhet a tényállás egy olyan szűkítő értelmezése is, hogy a járványügyi szabályszegés vétségét nem követi el, aki a járványügyi megfigyelést egy olyan területen szegi meg, ahol a fenti fogalmak szerint⁵⁶ még nincs járvány.

Ez a következtetés álláspontom szerint a jogtárgy-harmonikus értelmezés alapján is indokolt lehet. A járványügyi intézkedések célja ugyanis járvány idején a járvány továbbterjedésének megakadályozása. Ebben nem hat közre annak magatartása, aki nincs a járvánnyal sújtott területen, de az adott fertőző betegségben szenved, s így szegi meg a járványügyi intézkedés szabályait. Az ilyen személy ugyanis nem a járvány, hanem csak a fertőző betegség tovaterjedését segíti elő. A büntető tényállás elemzett változata viszont a járvány idején elkövetés megkövetelésével nem erre a szituációra kívánt reagálni.

Az viszont büntetőjogilag felelős, aki a járványügyi elkülönítést úgy szegi meg, hogy a kórházat elhagyja, de a járvány által sújtott területen marad. Ez a magatartás ugyanis alkalmas

---

⁵² Tokaji Géza: *A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban*. KJK, Budapest, 1984. 188. o.

⁵³ Az 1978. évi Btk. 284. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁴ Vö. 2.3.1.1. cím.

⁵⁵ Vö. 2.3.1.2. cím.

⁵⁶ Vö. 2. cím.

arra, hogy a fennálló járvány leküzdését akadályozza, pl. a gyógyultakat újr fertőzheti. Ez tehát a bűncselekmény másodlagos jogi tárgyára (a közegészségre) nézve ugyanolyan veszélyes magatartás lehet, mint a járvány sújtotta terület elhagyása lenne.

8. ÖSSZE G Z É S

A járványügyi szabályszegés vétsége és a járványügyi védekezés akadályozásának büntette is kerettényállás, amely a büntetőjogi felelősség feltételeit (a második deliktum esetében csak részben) egészségügyi jogszabályok fogalmaira (rendelkezéseire) utalva határozza meg.

Mindkét bűncselekmény esetén a büntetőjogi felelősség megállapításának egyik (vagylagos) feltétele a járvány idején való elkövetés. Ennek megállapítása tekintetében a büntetőjogban is az egészségügyi jogszabályok az irányadók.

A járvánnyal kapcsolatos különböző (eltérő megközelítésű) egészségügyi jogszabályok alapján azonban nem egyszerű megállapítani, hogy mikor áll fenn járvány, szükséges-e annak hatósági megállapítása, illetve mi a kihatása erre a járványveszélynek, az Egészségügyi Világszervezet határozatainak, illetve a veszélyhelyzet (különleges jogrend) kihirdetésének.

Arra pedig még nehezebb választ adni, hogy a büntetőjogon kívüli jogszabályok járványra vonatkozó különböző rendelkezései miképpen hatnak ki a járványüggyel kapcsolatos büntető tényállások (járványügyi szabályszegés vétségnek és a járványügyi védekezés akadályozása büntettének) alkalmazására.

Zárlati kötelezettség alá nem tartozó fertőző betegségek esetén így hatályos jogunkban nem lehet egyértelműen megválaszolni, hogy a járványügyi elkülönítés, illetve megfigyelés szabályainak megszegése (végrehajtásának akadályozása) bűncselekményt valósít-e meg vagy „csak” szabálysértést. Ez nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag sem közömbös kérdés, hiszen a szabálysértés maximális büntetése (egyszeri elkövetési esetén) pénzbírság, míg a járványügyi szabályszegés vétsége esetén akár elzárás is kiszabható, míg járványügyi védekezés akadályozásának büntette három (minősített esetben pedig akár nyolc) évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető.

A járvány leküzdésének nyilvánvalóan nem a büntetőjog vagy a szabálysértési jog szankciói a legfontosabb eszközei, hanem az emberek felelős (és sokszor önzetlen) magatartása. A járványügyi igazgatás határozatait természetesen attól függetlenül be kell tartani, hogy azok megszegésének mi lehet a jogkövetkezménye.

A jogállami büntetőjog alapelveiből eredően azonban az állampolgárok számára (a jelenleginél jobban) előre láthatónak kellene lennie annak is, hogy magatartásuk milyen jogkövetkezményekkel járhat. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 7. cikk 1.

bekezdéséből eredően „a jognak a bűncselekményt pontosan kell meghatároznia”.⁵⁷ Az Alkotmánybíróság szerint pedig „a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára”.⁵⁸ A jogbiztonság és a normavilágosság követelménye különösen fontos a büntetőjogi – azaz az alapjogokat eleve korlátozó – normák tekintetében.⁵⁹

Erre is figyelemmel akár a közeljövőben is szükséges a járványügyi szabályszegés vétségére és a járványügyi védekezés akadályozásának büntetere vonatkozó büntető rendelkezések módosítása. Ha a jogalkotó ragaszkodik ahhoz, hogy a járvány idején elkövetés (ha csak részben is, de) a büntetőjogi felelősség feltétele legyen, akkor a járvány fogalmát a büntető törvényben kell meghatározni. Ennek során tulajdonképpen azt kell eldöntenie, hogy a büntetőjogban a járvány az Eütv. szerinti államigazgatási szerv általi megállapítása vagy az NM rendelet járvány fogalma legyen az irányadó. Mivel a két járvánnyal kapcsolatos bűncselekmény a büntető kódex eltérő fejezeteiben szerepel, így az új értelmező rendelkezés elhelyezésére a kódex záró rendelkezéseiben (459. §-ában) kerülhetne sor.

Egy ilyen módosítás hatálybalépésétől kezdve a büntető jogszabályok a jogállami követelményeknek megfelelően határoznák meg a járványüggyel kapcsolatos bűncselekmények kapcsán a büntetőjogi felelősség feltételeit. Akkor már csak azt tekinthetnénk sajnálatosnak, hogy ennek felismeréséhez az új koronavírus hazai megjelenése vezetett el minket.

---

⁵⁷ EJEB, Kokkinakis vs. Greece, no. 14307/88., § 52.

⁵⁸ 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65-66., illetve 38/2012. AB határozat, Indokolás [84]

⁵⁹ 1026/B/2000. AB határozat, Indokolás III.1.1. pont., 31/2015. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [49].

© **Hollán Miklós**

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Körtvélyesi Zsolt

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515